

IZVJEŠTAVANJE O DRUŠTVENO ODGOVORNOM POSLOVANJU NA PRIMJERU VALAMAR RIVIERE

Božić Jandrić, Anamarija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:458594>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD
IZVJEŠTAVANJE O DRUŠTVENO
ODGOVORNOM POSLOVANJU NA PRIMJERU
VALAMAR RIVIERE**

Mentor:

Doc.dr.sc. Andrijana Rogošić

Studentica:

Anamarija Božić Jandrić, 5180805

Split, rujan, 2021.

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
1.1. Definicija problema.....	4
1.2. Ciljevi rada.....	4
1.3. Metode rada	5
1.4. Sadržaj rada.....	5
2. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE	6
2.1. Pojam društveno odgovornog poslovanja	6
2.2 Okvir za izvještavanje o društvenoj odgovornosti	8
2.3. Zakonodavni okvir za razvoj društveno odgovornog poslovanja.....	10
2.4. Prepreke i pokretači primjene koncepta DOP-a.....	11
3. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U HRVATSKOJ	12
3.1. Društveno odgovorno poslovanje u turizmu.....	15
4. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U VALAMAR RIVIERI .	18
4.1. O kompaniji	18
4.2. Ekonomska održivost Valamar Riviere	21
4.2.1. Izravno stvorena i distribuirana vrijednost	22
4.2.2. Financijske posljedice i drugi rizici i prilike vezani uz klimatske promjene	255
4.2.3. Značajna financijska pomoć primljena od Vlade	277
4.2.4. Prisutnost na tržištu	278
4.2.5. Neizravni ekonomski utjecaj	300
4.2.6. Praksa nabave	311
4.3 Okolišna odgovornost	333
4.4. Društvena dimenzija održivosti	388

4.4.1. Utjecaj Valamar Riviere na društvene sustave u okviru potkategorije radni odnos i dostojan rad	388
4.4.2. Utjecaj Valamar Riviere na društvene sustave u okviru potkategorije ljudska prava .	40
4.4.3. Razvoj turističkih destinacija i odgovornost prema zajednici	400
4.4.4. Odgovornost za proizvod	41
4.5. Usklađenost izvješća poduzeća Valamar Riviera sa GRI pokazateljima.....	422
5. ZAKLJUČAK.....	477
6. SAŽETAK.....	4848
7. LITERATURA	500
8. POPIS SLIKA	533
9. POPIS TABLICA.....	544

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Od samih početaka ekonomisti su se bavili problemima održivog razvoja, povećanja nacionalnog bogatstva i društvenog blagostanja. Vidljivo je to i iz naslova glavnog djela Adama Smitha: „Bogatstvo naroda: Istraživanje prirode i uzroka bogatstva naroda“, na koji su se nadovezali brojni ekonomisti sve do danas. Cilj održivog razvoja je usklađivanje svjetskih gospodarstvenih očekivanja s društvenim, kulturnim i ekološkim izazovima.

Održivost se danas temelji na uzajamnom djelovanju pojedinačnih vlada, međunarodnih kompanija i svjetskog građanskog društva jer bez globalnog djelovanja nema napretka. Obzirom da se trenutno ne nalazimo na održivom putu, stvoreni su projekti, standardi i norme kao odgovor na potrebe u području održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja (DOP). Jedan od projekata je „Global Reporting Initiative (GRI)“, čiji je cilj bio stvoriti prvi mehanizam odgovornosti koji će osigurati da se tvrtke pridržavaju načela odgovornog ponašanja u okolišu, a koji je zatim proširen tako da uključuje socijalna, ekonomska i upravljačka pitanja u pogledu usporedivosti, pravodobnosti, pouzdanosti, vjerodostojnosti i provjerljivosti prezentiranih informacija. Poduzeća postaju sve osviještenija tim problemima, a posljedica te povećane osviještenosti je razvoj društveno odgovornog poslovanja.

Predmet ovog rada je istraživanje održivosti poslovne prakse koja uključuje brigu o zajednici i očuvanju okoliša na primjeru poslovanja poduzeća Valamar Riviera d.d..

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovog rada je uvidjeti u kojoj mjeri te na koje načine Valamar Riviera primjenjuje načela društveno odgovornog poslovanja i kakav to utjecaj ima na njihovo poslovanje, te procijeniti uspješnost primjene Izvještaja o društveno odgovornom poslovanju prema GRI smjernicama. Da bi se došlo do tog cilja, nužno je definirati pojam društveno odgovornog poslovanja kao i istražiti primjenu koncepta DOP-a u Hrvatskoj i sektoru.

1.3. Metode rada

Metode rada koje će se koristiti u ovome radu su metoda kompilacije, metoda dedukcije, metoda indukcije, metoda analize, metoda sinteze, povijesna metoda te metoda studije slučaja.

1.4. Sadržaj rada

Ovaj će rad dati pregled razvoja i primjene koncepta društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj, pri čemu će fokus biti na poslovanju Valamar Riviere.

Rad je podijeljen na tematski razrađena poglavlja. U teorijskom je dijelu korištenu stručna literatura, članci znanstvenih i stručnih časopisa, te internetski izvori, dok je u empirijskom dijelu analiziran izvještaj o društveno odgovornom poslovanju Valamar Riviere u 2020. godini.

U drugom su poglavlju navedene definicije i obilježja društveno odgovornog poslovanja, a zatim i njegove karakteristike unutar i izvan poduzeća.

U trećem poglavlju je opisan koncept društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj i u turizmu.

U četvrtom se poglavlju analizira poslovni slučaj Valamar Riviere. Ta analiza obuhvaća opće podatke i povijesni pregled, te Izvješće o društveno odgovornom poslovanju za 2020. godinu koje sadrži opće i specifične standardne podatke.

Slijede zaključak, u kojem je sažeto izneseno prethodno obrađeno u radu, te popis literature koji obuhvaća korištene knjige, članke i internetske izvore.

2. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE

2.1. Pojam društveno odgovornog poslovanja

Pojam i važnost društveno odgovornog poslovanja termini su koji se sve više populariziraju. Njegova problematika je sve češća tema u mnogim znanstvenim literaturama, uvode se posebne regulative i zakoni te je sve prisutniji u strategijama poduzeća. Danas, više nego ikada, svjesniji smo rizika koje donose klimatske promjene, prijetnje terorizmom, nejednakost društva i političke nesigurnosti. Kako bi se svi ti rizici umanjili i poboljšali životni uvjeti potrebna je ponajprije edukacija, a zatim i promjena u ponašanju i poslovanju. Definicije društvene odgovornosti mijenjale su se s vremenom, a danas su, uz pojam društvene odgovornosti, još u upotrebi i pojmovi „korporacijsko građanstvo“ i „održivi razvoj“. Isto tako, navedeni se pojam povezuje i sa pojmom društvenog ugleda, pri čemu razvijeno društveno odgovorno poslovanje štiti ugled tvrtke, dok će mu nerazvijeno društveno odgovorno poslovanje štetiti (Tafra – Vlahović, 2009). Prema Tafra – Vlahović (2009) društveno odgovorno poslovanje odražava se u izvještavanju o učinku na tri plana – ekonomskom, ekološkom i društvenom (engl. 3P: *profit, plant, people*).

Jednostavnim riječima, društveno odgovorno poslovanje (DOP) je pozitivan doprinos poduzeća na društvo i okolinu u mjestu poslovanja. Ono uključuje pitanja okoliša, te različita zdravstvena, etička i upravna pitanja. Mnogo je definicija pojma društveno odgovornog poslovanja, a neke od njih, koje se navode u leksikonu održivog razvoja, ću navesti u nastavku.

Svjetski poslovni savjet za održivi razvoj definira društvenu odgovornost poduzeća kao usmjerenost gospodarstva na doprinošenje održivom ekonomskom razvoju. Prema tome, poduzeća daju svoj doprinos radeći s ljudima, njihovim obiteljima, lokalnom zajednicom i društvom općenito kako bi zajedno mogli poboljšati životne uvjete. Svjetski ekonomski forum definira društvenu odgovornost poduzeća kao doprinos koji poduzeća daju društvu svojim temeljnim aktivnostima. Prema Normi društvene odgovornosti ISO 26000, društvena odgovornost je odgovornost organizacije za utjecaj koji njezine odluke i aktivnosti ostavljaju na društvo i okoliš. Takve organizacije transparentnim i etičnim ponašanjem pridonose održivom razvoju te zdravlju i dobrobiti društva, uzimaju u obzir očekivanja dionika, i usklađene su s važećim zakonima i međunarodnim normama ponašanja. Transparentno i etično ponašanje također je integrirano u organizaciju koja ga primjenjuje i u svom odnosu s dionicima. Prema

Europskoj komisiji, društvena odgovornost poduzeća je koncept kojim su društveni i ekološki ciljevi na dobrovoljnoj osnovi integrirani u poslovne aktivnosti poduzeća te u njihove odnose s dionicima.

Iz navedenog je očito da općeprihvaćena definicija DOP-a ne postoji te da su sve poprilično kompleksne. Obzirom da se ne radi o zakonski propisanoj obvezi, svako poduzeće samostalno odlučuje o tome kojem će segmentu pridati više pozornosti ovisno o vlastitim strateškim ciljevima, izvorima rizika i poslovnim mogućnostima.

Postojeće definicije društveno odgovornog poslovanja potvrđuju da se aktivnosti vezane uz taj koncept ostvaruju kroz trajne odnose s raznolikim skupinama sudioničara, uključujući vlast, neprofitne organizacije, kupce/klijente, zaposlenike i ostale. Nadalje, prema Payne i Carltonu (2002), neophodnost višestrukog dijaloga sa sudioničarima u kojem se pregovaraju međusobno prihvatljiva rješenja postojećeg problema smatra se najboljom mjerom prevencije. Isto tako, prema njima, društveno odgovorno poslovanje treba biti dio osnovne poslovne strategije koji je planiran i primjenjiv u skladu s poslovnim interesima poduzeća (Saiia, 2001).

Iako teorijski koncept društveno odgovornog poslovanja djeluje jasno i primjenjivo, u praksi on uvelike ovisi o kontekstu u kojem se odvija te ne postoji univerzalan način uvođenja istog (Vrdoljak Raguž i Hazdovac, 2014).

2.2. Okvir za izvještavanje o društvenoj odgovornosti

Kako bi se razvio okvir za izvještavanje o održivosti, uspostavljen je projekt Global Reporting Initiative (GRI). Global Reporting Initiative (GRI) pokrenut je 1997. godine nakon negodovanja javnosti zbog ekološke štete uzrokovane izlivanjem nafte. Korijeni projekta GRI leže u neprofitnim organizacijama Coalition of Environmentally Aware Economies (CERES) i United Nations Environment Program (UNEP). Cilj je bio stvoriti prvi mehanizam odgovornosti koji će osigurati da se tvrtke pridržavaju načela odgovornog ponašanja u okolišu, a koji je zatim proširen tako da uključuje socijalna, ekonomska i upravljačka pitanja u pogledu usporedivosti, pravodobnosti, pouzdanosti, vjerodostojnosti i provjerljivosti prezentiranih informacija. Ovaj okvir za izvještavanje razvijen je u suradnji s mnogim tvrtkama, udrugama, računovodstvenim i konzultantskim poduzećima, sindikatima, investitorima i drugim dionicima širom svijeta i vodeći je svjetski okvir za izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju.

Prva verzija GRI smjernica (G1) objavljena je 2000. godine, a one su ažurirane 2002. godine (G2) kada je GRI uspostavljen kao neovisna i neprofitna institucija. Smjernice su se nadograđivale i poboljšavale s rastom potrebe i potražnje za izvještavanjem o društvenoj odgovornosti, što je rezultiralo G3 (2006.), te G4 koja objavljena 2013. godine.

2016. godine GRI je prešao s pružanja smjernica na postavljanje prvih globalnih standarda za izvještavanje o održivosti – GRI standardi. Standardi se i dalje kontinuirano ažuriraju i dodaju, uključujući nove Tematske standarde o porezu (2019) i otpadu (2020).

GRI standardi su stvorili okvir - „zajednički jezik“ za sve organizacije, neovisno o njihovoj veličini i vlasništvu, kako bi na dosljedan način mogle izvještavati o svom utjecaju na održivost. Sa standardima se poboljšala usporedivost, a organizacije su, zbog transparentnosti i pritiska javnosti, postale odgovornije.

Unutar okvira definirani su standardni podatci koji mogu biti opći ili specifični, ovisno o sektoru u kojem poduzeće posluje.

Strategija i analiza, identificirani materijalni aspekti i granice, profil izvještaja, organizacijski profil, upravljanje, uključivanje dionika te integritet i etika prepoznati su kao opći standardni podatci.

Standardni podaci smjernica GRI-a uključuju i pokazatelje učinka i druge podatke za objavljivanje, kao i opise posebnih tehničkih pitanja koja se pojavljuju u izvješću. Za svaki pokazatelj postoji unaprijed definirani protokol sa definicijama i uputama o tome kako odgovoriti na određene pokazatelje i druge potrebne informacije. Prema GRI, pokazatelji održivosti dijele se na **ekonomske, okolišne i društvene** (Hossain, 2008; Kundid i Rogošić 2011).

TABLICA 1.: KATEGORIJE I ASPEKTI SMJERNICA				
Kategorija	Ekonomska		Okolišna	
Aspekti ^{III}	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomski učinak • Prisutnost na tržištu • Neizravni ekonomski utjecaji • Praksa nabave 		<ul style="list-style-type: none"> • Materijali • Energija • Voda • Biološka raznolikost • Emisije • Otpadne vode i otpad • Proizvodi i usluge • Pridržavanje propisa • Prijevoz • Opće • Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš • Mehanizmi rješavanja sporova u vezi s okolišem 	
Kategorija	Društvena			
Podkategorije	Radni odnosi i dostojan rad	Ljudska prava	Društvo	Odgovornost za proizvod
Aspekti ^{III}	<ul style="list-style-type: none"> • Zapošljavanje • Odnosi zaposlenika i menadžmenta • Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu • Obuka i obrazovanje • Različitost i jednake mogućnosti • Jednakost naknada za žene i muškarce • Procjena dobavljača u pogledu radnih odnosa • Mehanizmi rješavanja sporova u vezi s radnim odnosima 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje • Nediskriminacija • Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja • Dječji rad • Prisilni ili obvezni rad • Sigurnosne prakse • Prava domicilnog stanovništva • Procjena • Procjena dobavljača u pogledu poštivanja ljudskih prava • Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz ljudska prava 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne zajednice • Borba protiv korupcije • Javne politike • Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja • Pridržavanje propisa • Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo • Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravlje i sigurnost kupaca • Označavanje proizvoda i usluga • Marketinške komunikacije • Privatnost kupaca • Pridržavanje propisa

Slika 1: Kategorije i aspekti smjernica G4 za izvještavanje o održivosti

Izvor: (<http://www.idop.hr/hr/izvjestavanje/izvjestavanje/gri-izvjestavanje/gri-smjernice/>)

2.3. Zakonodavni okvir za razvoj društveno odgovornog poslovanja

S ciljem poticanja poduzeća na ispunjavanje njihove društvene odgovornosti formuliran je veliki broj zakona, sporazuma i inicijativa na međunarodnoj i domaćoj razini, a osnovane su i institucije za njihovo promicanje. U najvažnije ubrajamo Svjetski sporazum (engl. *Global Compact*), zatim Zelenu knjigu o europskom okviru za društveno odgovorno poslovanje te standard za zaštitu prava, zdravlja i sigurnosti zaposlenika *Social Accountability 8000*. Ta tri dokumenta čine jedinstven pregled korporativne društvene odgovornosti.

U Republici Hrvatskoj ne postoji jedinstven zakon o društvenoj odgovornosti poduzeća, nego je definiran kroz nekoliko različitih nacionalnih zakona važnih za različite segmente DOP-a, obuhvaćajući odnose i zaštitu na radu, zaštitu okoliša, javnu nabavu, privatizaciju, upravljanje rizicima, poslovanje pa i korporativna davanja. Neki od domaćih zakona koje možemo spomenuti da obrađuju temu društvene odgovornosti su primjerice: Zakon o zaštiti na radu (NN 71/14, 118/14, 154/14), Zakon o javnoj nabavi (NN 90/11), Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/14, 110/15), Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12) po kojem poduzeća mogu odbiti do dva posto svojeg bruto prihoda za djelovanje u sklopu aktivnosti od općeg dobra, zatim iz područja zaštite okoliša imamo Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13), Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13) i Zakon o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13).

Osim toga, promidžbom društveno odgovornog poslovanja na globalnoj i domaćoj razini bave se i institucije poput Svjetskog poslovnog vijeća za održivi razvoj i njegove hrvatske verzije, Međunarodnog instituta za održivi razvoj, Međunarodne organizacije za održivi razvoj, Nacionalne mreže za društveno odgovorno poslovanje, Instituta za društveno odgovorno poslovanje, kao i mnoga nevladina udruženja (Lacković Vincek, Dvorski, Novak, 2017).

Europa i svijet poznaju različite modele društvenog poduzetništva. Neke zemlje poput Finske, Italije i Slovenije donijele su zasebne zakone kako bi ih regulirale, ali u većini zemalja, kao i u Hrvatskoj, oni su samo dio postojećih zakona i propisa.

2.4. Prepreke i pokretači primjene koncepta društveno odgovornog poslovanja

Glavne prepreke u provedbi prakse društvene odgovornosti poduzeća su vrijeme i trud potrebni za procjenu i provedbu održivih strategija i praksi, kao i visoka ulaganja i operativni troškovi. Nedostatak svijesti i znanja o održivom razvoju među menadžerima te nedovoljna podrška Vlade također su prepreke provedbi društveno odgovornog poslovanja. Čest problem je i zloupotreba izraza DOP od strane tvrtki koje svoje aktivnosti predstavljaju društveno odgovornima, dok su te aktivnosti zapravo regulirane zakonom, same po sebi očekivane ili je pak njihov učinak beznačajan. Drugim riječima, problem je nedostatak kriterija (Lund - Durlacher, 2015).

Ekonomski argument za društveno odgovorno poslovanje se temelji na tome da DOP dodaje vrijednost integracijom dionika i njihovih potreba i time jača tržišnu vrijednost kompanije.

Ukoliko su tvrtke uvjerenе da će tako smanjiti operativne troškove i stvoriti konkurentnu prednost, one obično aktivno usvajaju ekološki prihvatljive prakse. Cilj im je također tako poboljšati imidž, stvoriti publicitet i nove promotivne prilike. Osim navedenih, veliki utjecaj na menadžere koji razmišljaju o primjeni ovog koncepta imaju i osobne vrijednosti kao što su želja za zdravim životom, te razina svijesti i znanja o važnosti primjene DOP-a (Lund - Durlacher, 2015).

3. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U HRVATSKOJ

Poduzeća djeluju u društvu s različitim dionicima koji mu omogućavaju poslovanje. Obzirom na nesigurno poslovno okruženje u kojem djeluju, uspjeh je zajamčen samo onim poduzećima koja se brže i djelotvornije prilagođavaju novim okolnostima na tržištu. Kontinuirano poboljšavanje poslovanja pokazalo se kao jedan od ključnih elemenata strateškog pristupa uspostavljanju konkurentne prednosti. Različitost društva u kojem poduzeće djeluje utječe na pristup poduzeća prema društveno odgovornom poslovanju. Kako je društvo osjetljivije prema održivom razvoju, on im se nalazi u sve većem fokusu. Kupci sve više traže poduzeća koja se bave društveno odgovornim aktivnostima. Zaštita okoliša, pažljivo korištenje prirodnih resursa, pitanja sigurnosti, zaštita ljudskih prava te poštenu uvjeti rada su teme koje sve više zanimaju potrošače. Kao rezultat toga, mnoga poduzeća na svojim web stranicama ističu društveno odgovorne segmente svoga poslovanja. Međutim, neki od njih ih u praksi vrlo rijetko, djelomično ili uopće ne prakticiraju te ih je jako teško uspoređivati zbog nedostatka kriterija. S druge strane, važnost društveno odgovornog poslovanja prepoznat je u razvijenim zemljama koje bilježe porast primjene koncepta istog, tako potičući i poduzeća tranzicijskih zemalja na implementaciju društvenih ciljeva u svoje poslovanje (Vrdoljak Raguž, 2014).

Da bi se uspostavili koncepti društvene odgovornosti potrebna je visoka društvena svijest cijele zajednice. Bitan preduvjet razvoja visoke društvene svijesti zajednice je obrazovanje iste. Razina obrazovanosti samog društva, kao i njegovo kulturno-povijesno nasljeđe, uvelike uvjetuju gospodarski i društveni razvoj neke zemlje (Vrdoljak Raguž, 2014).

Porast društvene svijesti postaje vrlo očit tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Dok kupci traže proizvod ili uslugu koja zadovoljava njihove potrebe, društvene inicijative mogu biti konkurentna prednost. Takve trendove potvrđuju i neka istraživanja koja su pokazala da su određeni potrošači spremni platiti više za proizvode i usluge društveno odgovornih poduzeća. Zbog toga se sve veći broj poduzeća nastoji prilagoditi takvim potrebama tržišta. S tim ciljem poduzeća pokušavaju predvidjeti potrebe i interese čitave zajednice te ih uskladiti s vlastitim interesima. Kako bi takva prilagodba bila što učinkovitija i korisna svima, u ciljanosti je zajednici nužno provesti istraživanja i ispitivanja. Kako bi doprinijele tome, državne bi institucije trebale educirati stanovništvo te kontinuirano poticati razvoj društvene svijesti. Pozitivan su primjer skandinavske zemlje, koje kroz cijeli period integracije društveno odgovornih praksi u

poslovanju poduzeća, bilježe pozitivne trendove u gospodarskom rastu. Također, stopa visokoobrazovanog stanovništva u tim zemljama je vrlo visoka. Nadalje, društvena odgovornost je snažno integrirana u društvenu svijest i gotovo je u potpunosti iskorijenila korupciju, a povjerenje je postalo važan segmenat poslovanja. Osim toga, socijalna politika i briga o okolišu na visokoj su razini. Sve to rezultat je pozitivne uloge države, obrazovnog sustava, ali i medija, koji su važni čimbenici za izgradnju društvene svijesti i promocije društvene odgovornosti (Vrdoljak Raguz, 2014).

U Hrvatskoj je postojeća društveno odgovorna poslovna praksa rezultat djelovanja različitih činitelja karakterističnih za ovo područje. Među njima se ističe nasljeđe samoupravnog socijalizma koje se baziralo na društvenom vlasništvu i radničkom samoupravljanju, a uvažavalo je i neke elemente tržišne privrede te bilo ekonomski efikasnije i pogodnije za razvoj standarda i slobode građana u usporedbi sa sustavima drugih komunističkih zemalja. Isto tako, društvena je svijest bila dobro razvijena i u vrijeme socijalizma pa su donacije pojedinaca i poduzeća, sponzorstva sportskih i kulturnih događaja, osoba s invaliditetom te djece bila uobičajena praksa. Nadalje, za to je razdoblje karakteristična i visoka razina zaštite radnih prava i osnovnih radnih normi. S druge strane, civilno je društvo u tom periodu bilo je znatno slabije razvijeno. Zaštita okoliša i održivi razvoj dobivali su premalo pažnje i u tom segmentu društveno odgovorno ponašanje nije uspostavljeno. Ipak, tadašnja specifična socijalna politika, koja bi i danas trebala biti dio društveno odgovornog poslovanja, osigurala je dobre uvjete hrvatskom gospodarstvu za uvođenje društvene odgovornosti u svoje sustave poslovanja. Sporiji ekonomski rast zabilježen u tom razdoblju posljedica je neravnomjerne raspodjele sredstava između republika bivše Jugoslavije. Takav je trend zabilježen i u još 30-ak zemalja koje su živjele u planskim i netržišnim ekonomijama, a u konačnici je 1980-ih dovelo do kriza, pada komunizma i tranzicijskih procesa. Tranzicija, koja je podrazumijevala sveobuhvatene promjene i prijelaz iz socijalizma u kapitalizam, je u Hrvatskoj započela 1990., u vrijeme političke nestabilnosti, ratnih razaranja i raspada Jugoslavije. Zbog manje centraliziranog ekonomskog sustava od sustava drugih socijalističkih zemalja, Hrvatska je na početku prelaska prema tržišnoj ekonomiji bila u prednosti nad većinom tih zemalja. Međutim, tranzicija i razvoj gospodarstva znatno su usporila ratna zbivanja pa je koncept društvene odgovornosti u tom razdoblju zanemaren. Nadalje, paralelno sa tranzicijskim procesima pretvorbe i privatizacije, razvila se i korupcija te su se sve prednosti hrvatskog gospodarstva negdje izgubile. Sve to dovelo je do marginalizacije društvene

odgovornosti. Potreba za istom te za razvojem društveno odgovornog poslovanja javila se tek u novije vrijeme. Dodatan poticaj razvoju društveno odgovornog poslovanja su i neizbježni procesi opće globalizacije i liberalizacije tržišta koji su zahvatili gotovo sve države. Ti procesi zahtijevaju otvoreno i konkurentno gospodarstvo, a bitan preduvjet konkurentnosti postale su upravo društveno odgovorne prakse, koje su kroz globalni procesi učinili univerzalnima. Nadalje, tijekom procesa ulaska u Europsku uniju (EU), Hrvatska se susrela s brojnim zahtjevima i uvjetima koje je kao članica morala ispuniti. Institucije EU-a intenzivno populariziraju integraciju društvene odgovornosti u poslovne procese poduzeća s ciljem formiranja vodeće ekonomske sile koja će uređenim društvenim i poslovnim normama te jedinstvenom monetarnom valutom konkurirati na svjetskom tržištu. Zbog toga i hrvatske državne institucije promiču ideju društveno odgovornog gospodarstva, te potiču poduzeća na uvođenje takvog oblika poslovanja (Vrdoljak Raguž, 2014).

Metodologija za ocijenjivanje odgovornih praksi u poslovanju hrvatskih tvrtki pokazala se najvažnijim alatom u promicanju društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj. Tom metodologijom definiran je niz kriterija pomoću kojih se ocjenjuju dobrovoljne prakse hrvatskih poduzeća u šest područja. Ta područja obuhvaćaju ekonomsku održivost, radnu okolinu, uključenost društveno odgovornog poslovanja u poslovnu strategiju, tržišne odnose, zaštitu okoliša, kao i odnose sa zajednicom. Ta je metodologija nastala po uzoru na slične svjetske metodologije, primarno po uzoru na Business in the Community CR Index. HGK i HR PSOR također zajednički, jednom godišnje, u kategoriji malih, srednjih, velikih i javnih tvrtki dodjeljuju nagradu Indeks DOP-a.

U 2020. godini, dobitnici nagrada, kategorizirani prema veličini poduzeća, bili su: Valamar Riviera d.d. u kategoriji velikih poduzeća, Regeneracija d.o.o. u kategoriji srednjih poduzeća, Hental d.o.o. u kategoriji malih poduzeća te Hrvatska lutrija d.o.o. u kategoriji javnih poduzeća. Osim nagrada kategoriziranih po veličini poduzeća, nagrade su se još dijelile u kategorijama: društveno odgovorne politike zaštita prava djece, za odgovorne politike i prakse u radnoj okolini, nagrada za odgovorne politike i prakse upravljanja okolišem, zatim za društveno odgovorne odnose sa zajednicom, za društveno odgovorne politike raznolikosti i zaštite ljudskih prava, te za najveći napredak.

3.1. Društveno odgovorno poslovanje u turizmu

U ovom poglavlju osvrnut ćemo se na DOP u sektoru turizma obzirom da je poduzeće Valamar Riviera d.d., koje ću u daljnjem tekstu obraditi prema GRI standardima, vodeće u turističkom sektoru u RH.

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih grana u Hrvatskoj i svijetu – prvenstveno po zapošljavanju i prihodima. Na Slici 2. prikazani su podaci za 2019. godinu, obzirom da 2020. godina zbog pandemije nije reprezentativna ni za jednu industriju, a pogotovo ne za turizam koji je pretrpio najveće gubitke. Prema turističkom satelitskom računu Hrvatske, 2019. godine je potvrđen izrazito visok značaj turizma za ukupno nacionalno gospodarstvo Hrvatske kada je udjel turizma u BDP-u Hrvatske bio visokih 19,5%.

Prihodi od turizma			
	2018.	2019. (procjena)	INDEKS 2019./2018.
BDP (u mil. EUR)	51.527	53.983	104,8
PRIHODI OD TURIZMA (u mil. EUR)*	10.096,5	10.539,1	104,4
UDJEL TURIZMA U BDP-u (u %)	19,6	19,5	99,6

Slika 2: BDP i prihod od turizma u 2019. godini

Izvor: https://mint.gov.hr/UserDocsImages//AAA_2020_MINTIS/dokumenti//Turizam_u_brojka_m_2019.pdf

Kao gospodarska grana, turizam je donio gospodarske i društvene koristi, ali i neke negativne učinke. Pitanja koja se u Republici Hrvatskoj često spominju su sezonsko zapošljavanje, niske plaće i prekomjerno neplaćeno radno vrijeme, utjecaj turizma kao aktivnosti na okoliš ili način korištenja prirodnih i kulturnih dobara, suvremene tehnologije i tehnologije u građevinarstvu (pitanje poboljšanja sustava grijanja/hlađenja koji štede energiju i veće upotrebe obnovljive energije), racionalno korištenje raspoloživog prostora i mogućnost povezivanja s postojećim infrastrukturnim sustavima, te odnosi s dionicama, a ponajviše s dobavljačima, gostima i lokalnom zajednicom (Petričević T.).

Za mjerenje društveno odgovornog poslovanja koriste se različiti formalizirani alati, kao što su ISO standardi i EMAS (III) – Shema upravljanja okolišem i njegova ocjenjivanja, ali i marke

kvalitete te oznake okolišnog i društveno odgovornog poslovanja turističkih organizacija (npr. Plava zastava).

Osim niza općih smjernica za društveno odgovorno poslovanje, postoji niz osnovnih međunarodnih dokumenata posebno primjenjivih za turistička poduzeća koja mogu poslužiti kao smjernice, a neke od njih su:

- „Globalni etički kodeks za turizam“ koji predstavlja referentni okvir za odgovoran i održiv razvoj turizma. Donesen je na 13. kongresu Svjetske turističke organizacije (WTO), održanom u Santiagu, u Čileu od 27. rujna do 1. listopada 1999.
- „Kodeks ponašanja za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja na putovanjima i u turizmu“ koji je razvio ECPAT (*End Child Prostitution and Trafficking*), globalna organizacija koja radi na zaštiti djece.
- UNWTO je također uspostavio Svjetsku turističku mrežu za zaštitu djece koja se usredotočuje na zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja maloljetnika, rad djece i trgovinom djece i mladih ljudi.
- „Deklaracija iz Davosa“ sadrži strategije prilagođavanja turizma na klimatske promjene. Donijela je svjetska turistička organizacija 2007. godine.
- „Inicijativa turopatora za održivi razvoj turizma (TOI)“, osnovana 2000. godine kao mreža turopatora posvećenih „razvoju, upravljanju i marketingu turizma na održiv način“ i „stvaranju pozitivnog doprinosa prirodnom i kulturnom okruženju, koji donosi dobrobiti za zajednicu i ne dovodi u opasnost buduću egzistenciju lokalnog stanovništva.“
- „Međunarodnu hotelsku inicijativu za okoliš (IHEI)“ osnovanu 1992. godine, koja je osmislila plan upravljanja okolišem za više od 11.000 članica. Pomoću njenih smjernica i preporuka poboljšani su standardi ekološke prakse u hotelijerstvu, a, prateći ih, mnoge su hotelske tvrtke uštedjele mnogo novca.
- „Ciljevi za održivi razvoj turizma“ koje su zajednički formulirali Svjetska turistička organizacija (UNWTO) i Program Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP).

Od priključenja Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine te otkrivanja novih metoda financiranja, počelo se pomnije razmišljati o održivom razvoju i društveno odgovornom poslovanju. Temelji za održivo upravljanje turizmom formirani su strategijom razvoja turizma RH do 2020. godine. Razdoblje valjanosti i razdoblje provedbe aktualne Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine završilo je krajem godine pa je Ministarstvo turizma i sporta pokrenulo izradu nove Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine. Osim ove Strategije, niz dokumenata u Hrvatskoj podržava i regulira razvoj održivog turizma. U te dokumente se ubrajaju: Strategija održivog razvitka RH (NN 30/09), Akcijski plan za obrazovanje za održivi razvitak, Pravilnik o znaku zaštite okoliša (NN 70/08, 81/11), Uredba o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08), Deklaracija o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj (NN 34/92), kao i Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 152/08).

Područja aktivnosti u turizmu i ugostiteljstvu relevantni za održivo poslovanje su upravljanje energijom i vodama, otpadne vode i gospodarenje otpadom, uporaba kemikalija, doprinos bioraznolikosti i prirodi kao i njeno očuvanje, doprinos razvoju zajednice (uključujući zapošljavanje lokalnog stanovništva) osiguravajući poštene i sigurne uvjete rada, nudeći programe obuke, kupujući robu i usluge od lokalnih pružatelja usluga, podržavanje društvenih projekata i društvena pitanja na radnome mjestu.

Kao i u ostalim poslovnim sektorima, koncept društveno odgovornog poslovanja postao središnja komponenta strategije poduzeća i u turizmu. Nužan preduvjet uspješnog poslovanja turističkih poduzeća u budućnosti postala je kontinuirana provedba i realizacija strategije DOP-a.

4. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U VALAMAR RIVIERI

4.1. O kompaniji

Valamar Rivieru može se okarakterizirati kao jednu od vodećih hrvatskih turističkih kompanija koja upravlja hotelima, ljetovalištima i kamping ljetovalištima diljem jadranske obale te u Obertauernu u Austriji. Ukupno broje 36 hotela i ljetovališta i 15 kamping ljetovališta u Istri, na otocima Krku, Rabu i Hvaru, te u Makarskoj i Dubrovniku, a kapacitet prelazi 21 tisuću smještajnih jedinica što znači da Valamar Riviera može dnevno smjestiti oko 58.000 gostiju.

Počeci Valamar Riviere u RH su davne 1953.godine u Poreču kada je pokrenuta tvrtka Riviera, prethodnica Valamar Riviere d.d. 2000.godine su uvedeni prvi brendovi za hotele i kampove: Valamar Hotels&Resorts i Camping on the Adriatic. Sljedeći veliki događaj za tvrtku je bio u prosincu 2014. godine kada je uvrštena na službeno tržište Zagrebačke burze od kada ubrzano raste (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Kao što možemo vidjeti u Integriranom izvješću i na njihovoj web stranici, strategija kompanije usmjerena je na ulaganje u turističku ponudu visoke dodane vrijednosti, razvoj talenata, inovativne usluge i razvoj destinacija kako bi održali kontinuitet poslovanja u sve zahtjevnijim uvjetima koji se povećaju iz godine u godinu.

Usvojena Politika kvalitete i održivog poslovanja, kao i nagrada Indeksa DOP-a osvojena u kategoriji velikih poduzeća za 2019. godinu, najveći su pokazatelji da Valamar Riviera uistinu posluje u skladu sa zadanom strategijom (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Osim toga, Valamar Riviera je zadovoljila najviše standarde kvalitete, sigurnosti i zdravlja, te je jedan od boljih primjera dobrih poslodavaca u Hrvatskoj što potvrđuju dobivene domaće i međunarodne nagrade. Od domaćih nagrada, osim osvojene nagrade Indeksa DOP-a koju dodjeljuju Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj i Hrvatska gospodarska komora vrednovanjem ekonomske održivosti, uključenosti društveno odgovornog poslovanja u poslovnu strategiju, radne okoline, zaštite okoliše, tržišnih odnosa, odnosa sa zajednicom te odgovorne politike raznolikosti i zaštite ljudskih prava, tu su i:

- osvojeno 6. mjesto u kategoriji najboljeg poslodavca u Hrvatskoj prema istraživanju portala Moj Posao i
- osvojeno 3. mjesto u kategoriji najboljih odnosa s investitorima koje su dodijelili Poslovni dnevnik i Zagrebačka burza.

Od međunarodnih nagrada, u 2020. godini su osvojili:

- „ANWB Top Camping 2020.“ (nagrada koju dodjeljuje nizozemski autoklub ANWB za najbolje kampove, a osvojili su ih Lanterna Premium, Krk Premium i Solaris Camping Resort by Valamar);
- „ADAC Superplatz 2020.“ (nagrada njemačkog autokluba koju su osvojili Lanterna Premium, Krk Premium, Istra Premium i Baška Beach Camping Resort by Valamar);
- nagrade dodijeljene od strane World Travel Awardsa u kategorijama:
 - „Croatia's Leading Resort“ (Girandella Valamar Collection Resort),
 - „Croatia's Leading Boutique Hotel“ (Valamar Riviera Hotel & Residence),
 - „Croatia's Leading Business Hotel“ (Valamar Lacroma Dubrovnik Hotel),
 - „Croatia's Leading Hotel“ (Dubrovnik President Valamar Collection Hotel)i
 - „Croatia's Leading Seafront Hote“l (Isabella Valamar Collection Island Resort);
- nagrade od strane World Luxury Hotel Awardsa u kategorijama:
 - “Luxury Beach Resort” (Dubrovnik President Valamar Collection Hotel),
 - “Luxury Island Resort” (Isabella Valamar Collection Island Resort) i
 - “Luxury Historical Hotel” (Imperial Valamar Collection Hotel);
- nagrada Trip Advisora za “Traveler's Choice 2020”;
- nagradu za drugo mjesto – “Tourism Multimedia Award”, koju dodjeljuje The Golden City Gate, u kategoriji hotela je osvojio Marea Valamar Collection Suites;
- nagrada u kategoriji „Loved by guests“ koju dodjeljuje portal Hotels.com za hotel Valamar Argosy u Dubrovniku;
- i kao posljednja nagrada u 2020. godini, Lanterna Premium i Krk Premium Camping Resort by Valamar uvršteni su u Leading Campings of Europe (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Od priznanja koja garantiraju kvalitetu i sigurnost usluge i proizvoda Valamar Riviere posjeduje sljedeće certifikate:

- HACCP (sustav upravljanja sigurnošću hrane) kojeg dodjeljuje SGS i posjeduje ga 27 Valamarovih objekata,
- ISO 9001 (sustav upravljanja kvalitetom) i ISO 14001 (sustav upravljanja okolišem), kojeg također izdaje SGS i posjeduje ga 94,8% Valamarovih objekata.
- Quality Austrija dodjelila je certifikat ISO 50001 gotovo svim Valamarovim objektima, čak 96,4%. Certifikat se odnosi na upravljanje energijom.

Certifikat ISO 45001 koji se odnosi na upravljanje zaštitom zdravlja i sigurnošću pri radu dobio je Istra Premium Camping Resort by Valamar i posljednji certifikat EN 14065 od strane Quality Austrije je pripao Valamar praoinici rublja u Poreču i Makarskoj i odnosi se na sustav kontrole bio onečišćenja tekstila u postupku pranja.

- Oznaku kvalitete „Q“ od strane Ministarstva turizma Republike Hrvatske u 2020. godini dobili su Valamar Lacroma Dubrovnik Hotel i Valamar Riviera Hotel & Residence
- I posljednje priznanje koji su primili u 2020. je certifikat EU Ecolabel kojeg izdaje Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja za 6 kampova (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.2. Ekonomska održivost Valamar Riviere

Prema dosadašnjim je istraživanjima profitabilnost glavni preduvjet društveno odgovornom poslovanju. Zbog toga je ekonomska dimenzija održivosti, koja se odnosi na utjecaj organizacije na ekonomske uvjete svojih dionika, iznimno važna (Hossain, 2008; Kundid i Rogošić, 2011).

Kada govorimo o ekonomskoj održivosti nekog poduzeća tada govorimo o njegovim pozitivnim učincima na okolinu u kojoj djeluje. To se odnosi na utjecaj koji kompanija ima na ekonomske prilike svojih dionika, a u slučaju Valamar Riviere to je prvenstveno utjecaj na goste, zaposlenike, dioničare i lokalnu zajednicu koji čine ključne dionike, ali isto tako i na dobavljače, investitore, tijela javne uprave, širu javnost, sindikat s obzirom na potpisane kolektivne ugovore i suradnju s Radničkim vijećem te na stručne udruge kao što su HUT, HUP, HGK, HRPSOR i niz drugih (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Kako bi se ocijenila uspješnost učinkovitosti određene kompanije pri ekonomskoj dimenziji vrednuju se četiri materijalna aspekta i uz njih pripadajući pokazatelji (Rogošić, Bekavac, 2015).

Kriteriji koje vrednujemo s aspekta ekonomskog učinka su izravno stvorena i distribuirana vrijednost, financijske posljedice te drugi rizike i prilike za djelatnosti organizacije zbog klimatskih promjena, pokrivenost obveza organizacije koje se odnose na definiranje mirovinskih planova i financijsku pomoć primljenu od Vlade.

Nadalje, s aspekta prisutnosti na tržištu vrednujemo omjer standardne početne plaće po spolu i lokalne minimalne plaće te udio višeg menadžmenta zaposlenog iz lokalne zajednice u važnim mjestima poslovanja

S aspekta neizravnih ekonomskih utjecaja vrednujemo razvoj i utjecaj potpomognutih ulaganja u infrastrukturu i usluge i važne neizravne ekonomske utjecaje što se odnosi na poboljšanje (ili pogoršanje) okolišnih uvjeta, poboljšanje vještina i znanja u okviru stručne zajednice, omogućavanje stranih investicija i dr.

I naposljetku s aspekta prakse nabave vrednujemo udio izdataka na lokalne dobavljače u važnim mjestima poslovanja.

4.2.1. Izravno stvorena i distribuirana vrijednost

Prvi pokazatelj ekonomskog učinka koji ćemo vrednovati je izravno stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost. Kao što smo već naveli, ne radi se o ekonomskoj uspješnosti kompanije, već o pozitivnim učincima koje njezino djelovanje ima na zajednicu u kojoj posluje (Matešić, Pavlović, Bartoluci, 2015.).

Izravno stvorenu ekonomsku vrijednost kompanije čine njeni prihodi, a distribuiranu ekonomsku vrijednost operativni troškovi, troškovi zaposlenika, plaćanje davateljima kapitala, plaćanje vladi i ulaganja u zajednicu. Rezultat razlike ove dvije vrijednosti je zadržana ekonomska vrijednost.

EKONOMSKI DOPRINOS VALAMAR RIVIERE U 2020. GODINI

IZRAVNO STVORENA EKONOMSKA VRIJEDNOST
735,953 mil. HRK

■ Gosti
642,478 mil. HRK

■ Ostali prihodi
93,475. mil. HRK

DISTRIBUIRANA EKONOMSKA VRIJEDNOST
776,916 mil. HRK

■ Zaposlenici*
144,078 mil. HRK

■ Dobavljači
263,003 mil. HRK

■ Dioničari
0 HRK

■ Banke i kreditori
125,947 mil. HRK

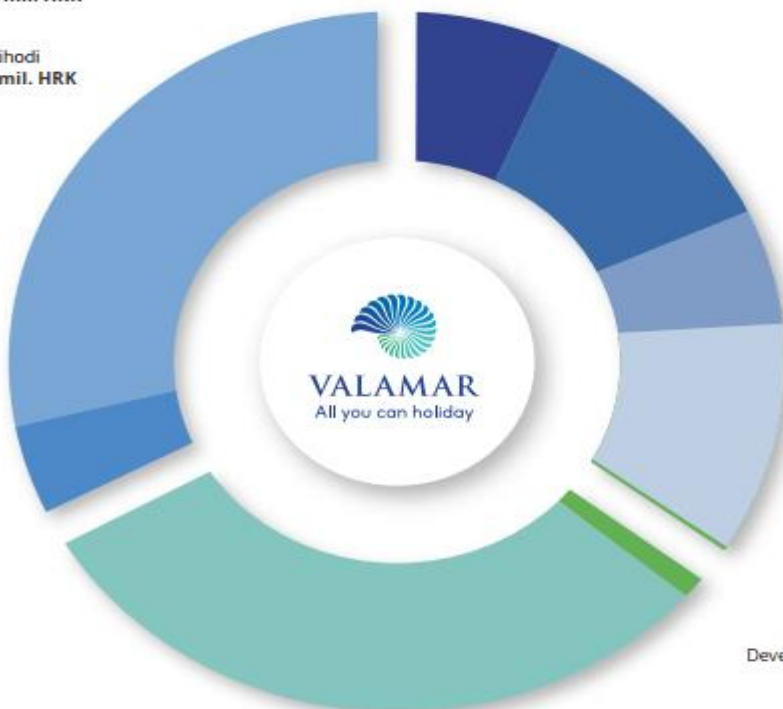
■ Javna uprava
243,888 mil. HRK

■ Zajednica
200 tisuća HRK

ULAGANJA
708,855 mil. HRK

■ Devet krovnih programa DOP-a
22,8 mil. HRK

■ Investicije u razvoj portfelja
686,057 mil. HRK

Slika 3: Ekonomski doprinos Valamar Riviere u 2020. godini

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Izravno stvorena ekonomska vrijednost	2.247 mil. HRK
Distribuirana ekonomska vrijednost	1.990 mil. HRK
Zadržana ekonomska vrijednost	257 mil. HRK
Ukupna ulaganja	826 mil. HRK

Slika 4: Izravno stvorena ekonomska vrijednost u 2019. godini

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Izravno stvorena ekonomska vrijednost	735,953 mil. HRK
Distribuirana ekonomska vrijednost	776,916 mil. HRK
Zadržana ekonomska vrijednost	-40,963 mil. HRK
Ukupna ulaganja	708,855 mil. HRK

Slika 5: Izravno stvorena ekonomska vrijednost u 2020. godini

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Kao što vidimo iz prethodno priloženog grafa i tablica, Valamar Riviera imala je značajan pad prihoda u 2020. godini u usporedbi s rekordnom 2019. godinom. Taj pad posljedica je pandemije COVIDa–19, koja je značajno usporila gospodarske aktivnosti u cijelom svijetu, s turizmom kao jednim od najvećih sektorskih gubitaka. To vidimo u izravno stvorenoj ekonomskoj vrijednosti koju čine prihodi od prodaje i ostali poslovni i financijski prihodi, koji, između ostalog, uključuju prihode po osnovi osiguranja, prihodi od kamata, prodaje dionica i udjela i sl. Oni su u odnosu na 2019. godinu manji za čak 67% i u 2020. godini su iznosili 735,953 mil. HRK (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Distribuirana ekonomska vrijednost se u odnosu na 2019. godinu smanjila za 61% i u 2020. godini je iznosila 776.916 mil. HRK. Komponente distribuirane vrijednosti koje je kompanija uključila su:

- plaće zaposlenika,
- plaćanje dobavljačima (troškovi isplaćeni dobavljačima, uključujući troškove hrane i pića, energenata i komunikacija, transporta, promocije, održavanja, intelektualnih usluga i sl.),
- plaćanje davateljima kapitala (dividende isplaćene dioničarima),
- plaćanje bankama i kreditorima (kamate i ostali troškovi financiranja),
- plaćanje vladi (PDV, ostali porezi, doprinosi na plaće, ostala davanja javnoj upravi i institucijama, bez poreza na dobit) i
- ulaganja u zajednicu (donacije i filantropija) (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Iz grafa je također vidljivo su plaćanja zaposlenicima iznosila „samo“ 144,078 mil. HRK. Razlog tome su potpore vlade koje su umanjile ukupni trošak plaća za 164 mil. kuna. Također, vidljivo je da su plaćanja dioničarima u 2020. godini iznosila 0 kuna zato što je Valamar Riviera opozvala prijedlog o plaćanju dividende od 1,20 kuna po dionici i odlučila se na zadržavanje dobiti iz 2019. godine radi povećanja likvidnosti i podrške mjeri očuvanja svih radnih mjesta. Razlikom izravno stvorene ekonomske vrijednosti i distribuirane ekonomske vrijednosti dolazimo do zadržane ekonomske vrijednosti koja je u 2020. godini završila u minusu od 40,963 mil. kuna. Osim izravne i distribuirane ekonomske vrijednosti, Valamar Riviera je navela i iznose koje je uložila u devet krovnih programa DOP-a (22,8 mil. HRK) i u investicije u razvoj portfelja (kapitalne investicije u turističku imovinu, opremu i usluge) koje su iznosile 686,057 mil. HRK (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.2.2. Financijske posljedice i drugi rizici i prilike vezani uz klimatske promjene

Drugi pokazatelj kojim ocjenjujemo ekonomski učinak su financijske posljedice i drugi rizici i prilike vezani uz klimatske promjene. Rizik je mogućnost da će se dogoditi nešto što će imati negativan utjecaj. Otpornost je sposobnost sustava da smanji šanse za nastanak krize i njene utjecaje. Brzina oporavka od bilo kojeg stresnog događaja ovisi o društvenoj, političkoj i ekonomskoj poziciji u kojoj se poduzeće nalazi. Temeljne karakteristike otpornog sustava su razumijevanje tržišta, suradnja među dionicima, vodstvo koje omogućava javni sektor i dovoljna fleksibilnost da se prilagodi promjenama. Na Slici 6., preuzetoj iz Izvješća o društveno odgovornom poslovanju Valamar Riviere, vidljivi su svi mikro i makro rizici koje je kompanija identificirala te s kojima se susreće u poslovanju.

Slika 6: Identificirani rizici Valamar Riviere

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Financijski rizik bi najjednostavnije mogli definirati kao nesposobnost poduzeća za isplaćivanje preuzetih dugova od banke ili financijskih institucija. Kao financijske rizike, Valamar Riviera je u svom integriranom godišnjem izvješću identificirala valutni rizik, kamatni rizik, kreditni rizik, cjenovni rizik, rizik likvidnosti i rizik vezan uz dionice.

Osim s financijskim rizicima, Valamar Riviera se u svom poslovanju susreće i s poslovnim rizicima, koji se odnose na svakodnevno poslovanje kompanije. Neki od poslovnih rizika koje su naveli u izvještaju o DOP-u su gubitak konkurentnosti, investicijski projekti, makroekonomski pokazatelji u državi, kao i sezonalnost turističke djelatnosti.

Rizik gubitka, koji proizlazi iz neodgovarajućih ili loših procedura, pogrešaka ljudi i procesa, neusklađenosti sa zakonskim regulativama kao i nepredviđenih vanjskih događaja, predstavlja operativni rizik. U tu grupu spada i rizik financijskog izvještavanja, kao i potencijalno nedovoljna i neadekvatna internu i eksternu razmjenu informacija (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Regulatorni rizici podrazumijevaju rizike koji proizlaze iz promjena poreznih i drugih propisa. Povećana opća stopa poreza na dodanu vrijednost, povećanje međustope poreza na dodanu vrijednost na ugostiteljske usluge te na ugostiteljstvo i turizam, promjene stope doprinosa na zdravstveno osiguranje učestala povećanja naknada i trošarina vezanih za vodu, električnu energiju, gospodarenje otpadom i sl. te povećanje boravišne pristojbe, samo su neke od promjena fiskalnih i parafiskalnih propisa, koje su posljednjih godina dovele su do pada konkurentnosti Valamar Riviere (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Što se tiče globalnih rizika koji mogu utjecati na turistički sektor na nacionalnoj, regionalnoj ili globalnoj razini, možemo spomenuti ekološke krize, društvena i politička zbivanja, zdravstvene krize, tehnološke incidente i gospodarske događaje. Rizik predstavljaju i sve učestaliji ekstremni vremenski događaji, ali i klimatske promjene, devastacija okoliša, zagađenje zraka, vode i tla te gubitak bioraznolikosti. Društveni i politički događaji koji utječu na turizam uključuju kriminal, političku nestabilnost, terorizam, ratove i kršenje ljudskih prava. Što se tiče zdravstvene krize, definitivno moramo spomenuti sveprisutnu pandemiju COVID-a koja je pogodila svijet. Ekonomske krize koje utječu na turizam uključuju globalne recesije i slaba nacionalna gospodarstva. Možemo se prisjetiti financijske krize 2008/09 koja je usporila globalno gospodarstvo i time značajno utjecala na međunarodni turizam.

Čak i kratki događaj od gore navedenih može uzrokovati znatne financijske gubitke. Smanjuju se dolasci gostiju što za posljedicu ima smanjenje prometa i dobiti, gubitak radnih mjesta kao i pad poreznih prihoda za državu.

4.2.3. Značajna financijska pomoć primljena od Vlade

Financijske pomoći primljene od Vlade posljednja su stavka koju vrednujemo kod aspekta ekonomskog učinka pri ekonomskoj dimenziji. Pandemija je značajno utjecala na hrvatsko gospodarstvo zbog njegove ovisnosti o turizmu. Kratko nakon početka pandemije, s ciljem ublažavanja posljedica okolnosti uzrokovanih pandemijom, hrvatska je Vlada donijela 63 različite gospodarske mjere. Odgoda javnih obveza, obustava odabranih parafiskalnih nameta, subvencioniranje neto plaća, preraspodjela dijela sredstava od EU-a u mikrokredite i tromjesečni moratorij na obveze prema bankama neke su od donesenih mjera.

Valamar Riviera je tijekom 2020. godine koristila sljedeće mjere potpore:

- 1) potporu za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenima koronavirusom (3.250 kuna po zaposlenom za plaću u ožujku, odnosno 4.000 kuna za plaće od travnja do prosinca 2020. godine) te oslobođenje i odgodu poreznih obveza čime je ukupan trošak zaposlenih tijekom 2020. godine rasterećen za 141,3 milijuna kuna (Grupa: 163,6 milijuna kuna),
- 2) smanjenje i odgodu plaćanja naknade za korištenje koncesija na turističkom zemljištu (oslobođenje od 6 milijuna kuna; Grupa: 6,4 milijuna kuna),
- 3) tromjesečnu odgodu plaćanja turističke članarine, te
- 4) uvođenje moratorija na kreditne obveze klijenata kod postojećih plasmana (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

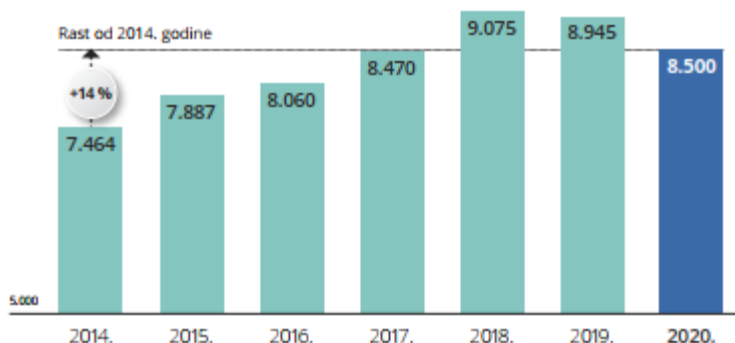
Mjere za očuvanje radnih mjesta aktivne su i tijekom 2021. godine. Osim mjera Vlade Republike Hrvatske koje je Valamar Riviera dobila kako bi ublažila posljedice posebnih okolnosti uzrokovanih pandemijom COVID-19, toj je grupaciji Ministarstvo gospodarstva osiguralo bespovratna sredstva u iznosu od 5,4 milijuna kuna za provedbu projekta povećanja energetske učinkovitosti na Krku (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.2.4. Prisutnost na tržištu

U kategoriji društvene odgovornosti poduzeća prema okolini u kojoj djeluje razmotrit ćemo njezin cjelokupni utjecaj na društveni sustav, dok kod ovog pokazatelja gledamo samo omjer standardne plaće po spolu i njenu usporedbu s lokalnom minimalnom plaćom u značajnim mjestima poslovanja i udio zaposlenog domaćeg stanovništva u višem menadžmentu. Ovi podaci nam prikazuju doprinos poduzeća u ekonomski prosperitet svojih zaposlenika. Većom plaćom od prosjeka industrije korak je ka lojalnosti zaposlenika i izgradnji jačih odnosa sa zajednicom (Matešić, Pavlović, Bartoluci, 2015).

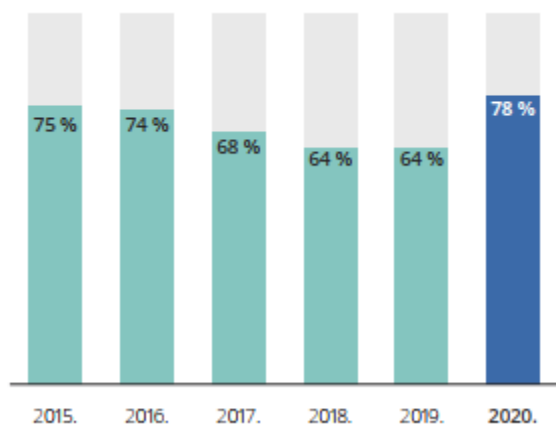
Iz integriranog godišnjeg izvješća i društveno odgovornog poslovanja Valmar Riviere za 2020. godinu možemo iščitati da se najviše ponose time što su, unatoč krizi, u 2020. godini uz pomoć Vlade i partnera uspjeli sačuvati sva radna mjesta.

Uspoređujući raspon omjera standardne plaće u Valamar Rivieri s onom u industriji, vidljivo je da su na godišnjoj razini plaće u Valamaru bile za 23,35% veće od prosjeka industrije, odnosno sektora. Naime, prosječna bruto plaća za 2020. godinu u Valamar Rivieri iznosila je 8.500 kn, dok je prosječna bruto plaća u industriji 6.891 kn bruto. Valamar je u kriznoj 2020. godini imao nešto manju prosječnu plaću u odnosu na prosječnu plaću Republike Hrvatske, koja je u 2020. iznosila 9.216 (-7,7%) (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Slika 7: Rast prosječne bruto 1 plaće u 2020. u odnosu na 2014. godinu

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Slika 8: Udio domicilnih zaposlenika

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Drugi pokazatelj ekonomskog učinka s aspekta prisutnosti na tržištu je udio domaćeg stanovništva u redovima višeg menadžmenta. Ta informacija nije vidljiva u izvješću, ali iz gore prikazanog grafa (Slika 8.), preuzetog iz integriranog izvješća Valamar Riviere, vidimo ukupan udio svih zaposlenih domicilnih zaposlenika u 2020. godini koji je iznosio 78%.

Slika 9: Udio broja menadžera u ukupnom broju zaposlenika u 2020. godini

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Iako postotak domaćeg stanovništva u redovima višeg menadžmenta nije prikazan, prikazan je udio menadžera u ukupnom broju zaposlenih koji je u 2020. godini iznosio 15%. Od toga, 238 menadžerskih pozicija zauzimaju žene, a 331 menadžersku poziciju zauzimaju muškarci (Slika 9.).

4.2.5. Neizravni ekonomski utjecaj

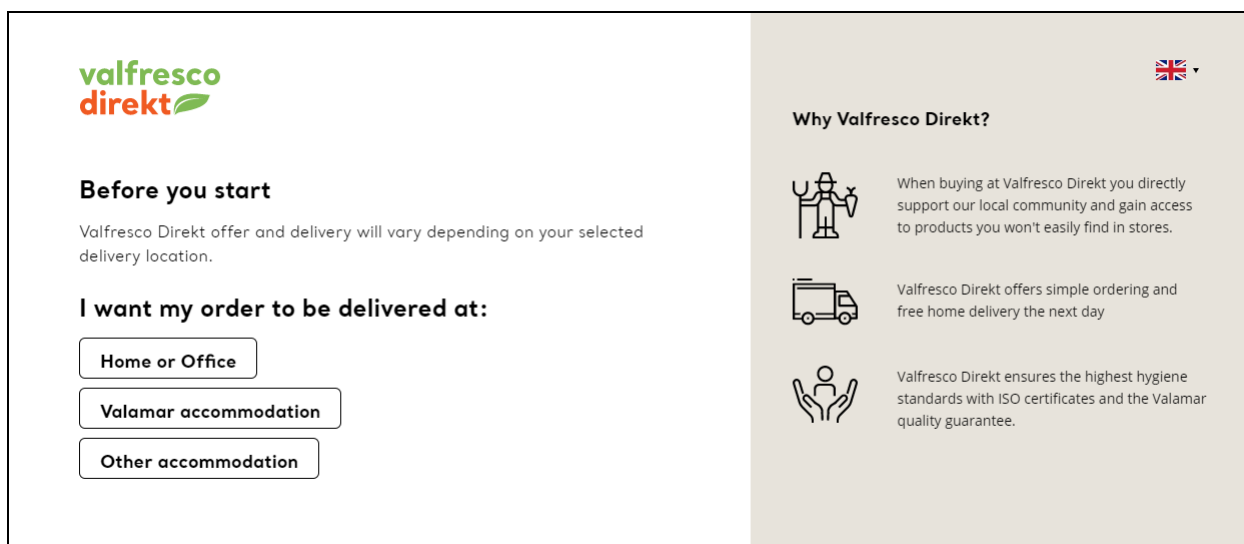
Kada govorimo o neizravnom ekonomskom utjecaju, govorimo o razvoju infrastrukturnih ulaganja izvan djelokruga poslovnih djelatnosti organizacije i značajnim neizravnim utjecajima. U značajne neizravne utjecaje spadaju ekonomski utjecaj na poboljšanje ili pogoršanje društvenih ili okolišnih uvjeta, dostupnost proizvoda i usluga za one s malim primanjima, poboljšanje vještina i znanja u okviru stručne zajednice ili u zemljopisnom području, radna mjesta u dobavljačkom ili distributivnom lancu, poticanje, omogućavanje ili ograničavanje stranih izravnih investicija, ekonomski utjecaj korištenja proizvoda i usluga i sl. (Matešić, Pavlović, Bartoluci, 2015).

Praksa društveno odgovornog poslovanja inkorporirana je u svaki dio Valamarove djelatnosti pa tako oblikuje sudjelovanje ove kompanije i u društvenoj zajednici. Razvoj destinacija prepoznat je kao ključan preduvjet uspješnosti poslovanja Valamar Riviere zbog čega ova korporacija aktivno surađuje s jedinicama lokalnih samouprava i javnim tijelima, turističkim zajednicama, pružateljima usluga i događaja, sportskim klubovima i neprofitnim organizacijama s kojima realizira i mnoge strateške projekte. Tako Valamar istovremeno osigurava bogatiju i autentičniju ponudu svojim gostima i doprinosi razvoju društvene zajednice destinacije. „Veliko srce Valamara“, „Dobar posao u Valamaru“, „Obogatimo destinacije“, „Izgradimo turističku infrastrukturu“, „ValamArt“, „Mali turizam“, „Volimo sport“, „Zeleni Valamar“ i „Naši umirovljenici“ devet su krovnih programa društveno odgovornog poslovanja koje je razvija Valamar Riviera. Tim programima Valamar Riviera podržava različite događaje, projekte i inicijative u destinacijama u kojima posluje i u koje ulaže minimalno 2,5% svojih godišnjih prihoda. U 2020. godini u te su programe uložena 22,8 milijuna kuna, dok je u 2019. godini uloženo čak 129 milijuna kuna (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.2.6. Praksa nabave

Valamar Riviera kao jednu od svojih konkurentnih prednosti navodi suradnju s lokalnom zajednicom što dokazuje online trgovinom Valfresco Direkt. Projekt Valfresco Direkt službeno je pokrenut 8.6.2020. godine. Radi se o usluzi online trgovine s dostavom, gdje su na istome mjestu okupljeni domaći vinari, maslinari i brojni drugi proizvođači. Promocijom autohtonih proizvoda Valamar dodatno obogaćuje ponudu te razvija dugoročnu suradnju s lokalnim proizvođačima.

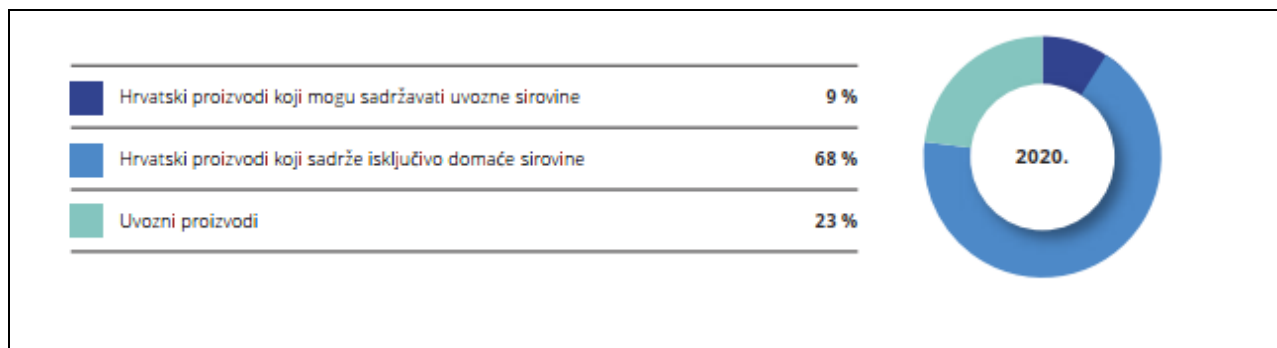
Centralna kuhinja i distributivni centar nalazi se u naselju Vinež, u sastavu Grada Labina. Ovaj projekt je izvrstan primjer digitalizacije kompanije i suradnje s lokalnim stanovništvom.

Slika 10: prikaz glavne stranice Valfresco direkta

Izvor: (<https://www.valfresco.com/>)

Što se tiče udjela hrane i pića domaće proizvodnje u hotelima i kampovima, iz grafa na Slici 11. je vidljivo da je tijekom 2020. godini čak 68% proizvoda bilo isključivo hrvatski proizvodi koji sadrže sve domaće sirovine, 23% su uvozni proizvodi, a 9% su hrvatski proizvodi koji mogu sadržavati uvozne sirovine.

Slika 11: Udio hrane i pića domaće proizvodnje i lokalnih proizvoda u 2020.

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

4.3. Okolišna odgovornost

Sve češće svjedočimo velikim klimatskim promjenama i katastrofama koje su u najvećoj mjeri rezultat velikog zagađenja Zemlje i nebrige za okoliš. Odgovornost društva kroz princip održivog razvoja je sprječavanje daljnjeg uništavanja okoliša i iracionalne uporabe prirodnih resursa.

Sve zemlje, pa tako i Republika Hrvatska, propisuju zakone i regulative kako bi se integrirala briga o okolišu, kako u javnom, tako i u privatnom sektoru. Krovni zakon u zaštiti okoliša u RH je Zakon o zaštiti okoliša, a osim njega tu su i posebni zakoni u području zaštite okoliša kao što su: Zakon o zaštiti zraka, Zakon o održivom gospodarenju otpadom, Zakon o vodama, Zakon o financiranju vodnog gospodarstva, Zakon o kemikalijama, Zakon o zaštiti i spašavanju, Zakon o zaštiti od buke, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o šumama, Zakon o genetski modificiranim organizmima, Zakon o Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Pomorski zakonik i Zakon o prostornom uređenju.

Valamar Riviera posebnu pozornost pridaje ostvarivanju ciljeva održivosti, postizanju ravnoteže između ekonomskog napretka i brige za okoliš, kao i socijalnoj uključenosti u lokalnu zajednicu. Valamar Riviera teži cjelovitom i sveobuhvatnom pristupu zaštiti okoliša i time nadilazi formalnu razinu usklađenosti sa zakonskim preduvjetima. Navedeno obuhvaća sprječavanje onečišćenja, racionalno korištenje resursa, smanjivanje i pravilno zbrinjavanje otpada, uvježbanost radnika u slučaju incidentnih situacija, kao i primjenu te certificiranje sustava upravljanja. U poslovnim objektima Valamar Riviere primjenjuju se i certificirani su Sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001, Sustav upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001, Sustav upravljanja energijom prema normi ISO 50001, sustav upravljanja sigurnošću hrane (HACCP) te sustav kontrole bio onečišćenja tekstila u postupku pranja prema normi EN 14065 (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

U 2020. godini, 100 posto električne energije iskorištene u objektima Valamar Riviere, Imperial Riviere te Valamar Obertauern Hotelu potjecalo je iz obnovljivih izvora,. Ukupne investicije u projekte energetske učinkovitosti u 2020. godini su iznosile 9,5 milijuna kuna. Time je izravna i neizravna emisija stakleničkih plinova u periodu od 2015. – 2020. smanjena za više od 70%

(Slika 12.). 300 tisuća kuna je uloženo u projekt zamjene klasičnih rasvjetnih tijela visoko učinkovitim LED rasvjetom i 1,9 milijuna kuna je izdvojeno za nabavu 13 novih električnih vozila, 3 električna skutera te 1 električna kolica (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

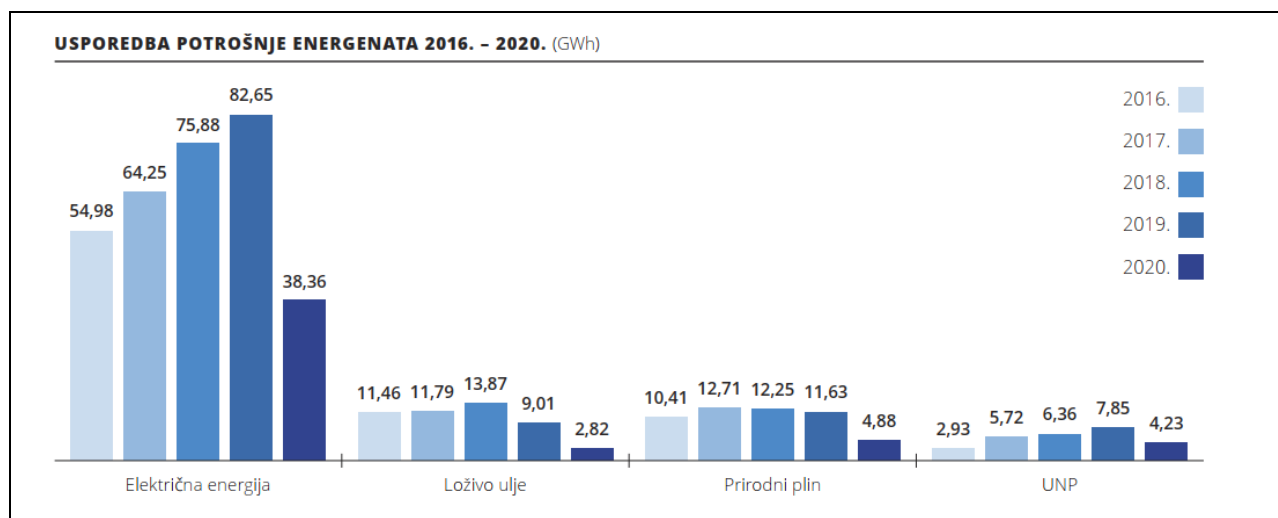
USPOREDBA EMISIJA STAKLENIČKIH PLINOVA U VALAMAR RIVIERI			
	kg/noćenju	PROMJENA U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU:	
		(t)	kg/noćenju
2015.	4,29		
2016.	1,03	↓ 73,98 %	↓ 76,01 %
2017.	0,97	↓ 3,49 %	↓ 5,78 %
2018.	1,04	↑ 9,27 %	↑ 7,03 %
2019.	0,91	↓ 9,30 %	↓ 11,92 %
2020.	1,10	↓ 59,36 %	↑ 19,92 %
2015. / 2020.			↓ 74,45 %

Slika 12: usporedba emisija stakleničkih plinova u Valamar Rivieri

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

U 2020. godini, apsolutna vrijednost zabilježenih stakleničkih plinova se značajno smanjila. Razumljivo, ovaj pad je uzrokovan pandemijom. S druge strane, zabilježen je rast emisije po noćenju jer je potrošnja energije manje učinkovita kada je manje gostiju iz razloga što se zajednički dijelovi objekata zagrijavaju, hlade i osvjetljavaju bez obzira na broj gostiju u objektu (Slika 12.).

Naredni grafovi, preuzeti iz Integriranog godišnjeg izvješća, pokazuju značajno smanjenje potrošnje fosilnih goriva, osobito loživog ulja, smanjenje potrošnje pitke vode kao i smanjenje potrošnje električne energije tijekom godina (Slike 13. i 14.).

Slika 13: Usporedba potrošnje energenata 2016. – 2020.

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Valamar Riviera ulaže mnogo truda kako bi smanjila potrošnju energenata. Samo ove godine je uspješno provela projekt usmjeren na poboljšanje energetske učinkovitosti na Krku. U okviru projekta, kotlovi na loživo ulje te postojeći rashladnik zamijenjeni su visoko učinkovitim dizalicama topline zrak / voda. Osim toga, ulaganje uključuje i djelomičnu modernizaciju klimatizacije bazena te zamjenu vanjske rasvjete visoko učinkovitim LED rasvjetom. Ukupna vrijednost projekta je 10,6 milijuna kuna, od čega je 5,4 milijuna kuna financiralo Ministarstvo gospodarstva.

Nadalje, Valamar Riviera je ostvarila još jedan važan projekt s vodećom tvrtkom u Hrvatskoj za projektiranje i izgradnju sunčanih elektrana, E.ON Solar. Dogovorena je isporuka solarnih sustava za 26 turističkih objekata uz obalu po modelu ESCO. Prema ovom modelu, Valamar Riviera solarne elektrane plaća samo deset godina kroz potrošnju električne energije, a nakon deset godina preuzima vlasništvo bez ikakvih dodatnih troškova (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

RECIKLIRANJE VODE 2020.		
	2019.	2020.
Ukupna potrošnja vode (m ³)	1.796.735	787.419
Količina reciklirane vode za potrebe navodnjavanja (m ³)	7.696	7.847
Praonica Poreč (m ³)	28.582	13.958
Iskorištene reciklirane vode (od ukupne potrošnje)	2,02 %	2,77 %
PODZEMNE VODE I VODE LOKALNIH ILI DRUGIH VODOVODA		
Podzemni vodovodi (m ³)	25.764	16.758
Lokalni vodovodi ili drugi vodovodi (m ³)	1.770.971	770.662
ISPUŠTANJE VODE PREMA ODREDIŠTU		
Javni sustav odvodnje (m ³)	1.542.654	676.068
More (m ³)	85.492	62.672
Ispust u teren (m ³)	8.441	8.342

Slika 14: recikliranje vode u 2020. godini

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

U 2020. godini potrošeno je ukupno 787.419 m³ vode. Od toga je za potrebe navodnjavanja reciklirano 7.847 m³. Od ukupne količine vode, podzemnim vodovodima dopremljeno je 16 758 m³ vode dok je 770.662 m³ vode dopremljeno lokalnim vodovodima. Nadalje, ovisno o lokaciji, sve otpadne vode se prije ispuštanja obrađuju mehanički, a njihove parametre dva do četiri puta godišnje ispituju ovlaštene laboratoriji. U javni je sustav odvodnje ispušteno 676.068 m³ otpadne vode, 62.672 m³ ispušteno je u more, a 8342 m³ u teren (Slika 14., 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

Ukupna potrošnja vode je znatno smanjena u 2020. godini zbog specifičnosti sezone i manjeg broja gostiju te ju je nezahvalno uspoređivati s godinom prije.

UKUPNA TEŽINA OPASNOG, NEOPASNOG I MIJEŠANOG KOMUNALNOG OTPADA* (t)					
	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
NEOPASNI OTPAD					
Papir i karton	459	598	671	661	290
Staklo	211	285	312	319	117
Plastika	160	255	285	283	108
Drvo	478	469	42	45	8
Biorazgradivi otpad	625	1.533	1.759	2.527	819
Otpadna jestiva ulja	20	32	28	21	5
Otpad iz odvajača ulja i masti	712	758	691	480	287
Metali	35	14	12	7	2
Glomazni otpad	139	306	102	246	242
Ostali neopasni otpad	45	6	13	6	2
UKUPNO	2.884	4.256	3.915	4.595	1.907
OPASNI OTPAD					
Azbest	-	22	-	-	0
Električni i elektronički otpad	7	6	18	7	4
Onečišćena ambalaža	5	9	8	4	1
Ostali opasni otpad	7	2	14	11	1
UKUPNO	19	39	40	22	6
Miješani komunalni otpad	4.292	5.117	5.013	5.080	2.014
Sveukupno proizvedeni otpad	7.195	9.412	8.967	9.697	3.927

Slika 15: Ukupna težina opasnog, neopasnog, komunalnog i miješanog otpada

Izvor: 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Ukupna količina otpada u 2020. je 3.927 tona, a u 2019. je 9.697 tona što čini smanjenje od 60% (Slika 15.) iz već poznatog razloga, a to je manji broj gostiju. Količine selektivnog prikupljenog papira i kartona, stakla, plastike i biorazgradivog otpada smanjile su se zbog istog razloga. Proizvedene količine glomaznog otpada nisu se smanjile sukladno noćenjima, radi količine rashodovanih sredstava.

4.4. Društvena dimenzija održivosti

Društvena dimenzija održivosti bavi se utjecajima koje organizacija ima na društvene sustave u kojima posluje. Društvena kategorija sadrži sljedeće potkategorije (Rogošić, Bekavac, 2015):

- Radni odnos i dostojan rad,
- Ljudska prava,
- Društvo,
- Odgovornost za proizvod.

4.4.1. Utjecaj Valamar Riviere na društvene sustave u okviru potkategorije radni odnos i dostojan rad

Ako idemo raščlaniti potkategoriju radnih odnosa, onda je možemo podijeliti na pet područja i to na:

- odgovornu politiku zapošljavanja (da li su muškarci i žene jednako plaćeni za isti posao, otvorenost za posebnu skupinu zaposlenika kao što su invalidi, broj i stope novog zapošljavanja te fluktuacija zaposlenika),
- odgovarajuće plaće i beneficije,
- ulaganje u edukaciju,
- kvalitetu i sigurnost radnih uvjeta,
- i organizacijsku „klimu“.

Kako bi, u periodu snažnih iseljavanja u inozemstvo, zadržali stalne i sezonske zaposlenike, Valamar se usmjerio na kontinuirano poboljšanje materijalnih i nematerijalnih prava zaposlenika. Valamar Riviera si je već treću godinu zaredom konkurentnim plaćama, motivacijom i nagrađivanjem, prilikama za razvoj karijera, brigom o zdravlju zaposlenika te suradnjom s obrazovnim ustanovama diljem Hrvatske osiguralo status top poslodavca u turizmu.

Kroz mjeru stalnoga sezonca, program Valamar +3 ili stalni radni odnos, Valamar Riviera se trudi da što većem broju svojih zaposlenika osigura cjelogodišnja primanja (indeks

cjelogodišnjeg rada u 2020. iznosio je 73,8%. Iako su povećali broju stalnih zaposlenika, u redovima Valamara još uvijek su dominantni sezonski zaposlenici kojima na raspolaganju stoje brojne prilike za razvoj karijere.

Zbog krize u 2020. godini, Valamar Riviera obustavila je čak 21 program nagrađivanja do normalizacije situacije. Međutim, program „Valamar jamstvo“, kojim su zajamčena minimalna neto primanja u iznosu od 5000 kn, je zadržan.

Svim zaposlenicima Valamar Riviere pružena je jednaka mogućnost dodatnog usavršavanja, a 2020. je godine u obrazovne programe i edukacije uloženo više od 1,8 milijuna kuna. Također, godišnji krovni edukacijski program je u 2020. godini ostvario gotovo 37771 sata. Krajnji cilj Valamar Riviere je kreiranje motivirajuće atmosfere rada.

Iako je 2020. godina donijela promjene, Valamar Riviera se uspješno prilagodila digitalizacijom edukacijskih programa koji su uključivali online seminare, webinare i virtualne učionice.

Preko svoje platforme za razvoj i obrazovanje zaposlenika, „Valamar Excellence“ su omogućili svim svojim zaposlenicima mogućnost za razvoj i obrazovanje. Program se dijeli na dva dijela:

- Valamar edukacije – specijalistički programi za radna mjesta u turizmu koja se sastoje od dva potprograma, V-Executive i V-Professional,
- Valamar treninzi – programi treninga koji uključuju individualni rad s mentorima i stručno usavršavanje na primjerima najboljih praksi u kompaniji: „V-AKADEMIJA“, „V-LEAD“, „V-INTERN“, „V-STAR“.

Među svojim je zaposlenicima Valamar Riviera provela anketu kojom je ispitala korporativnu klimu i kulturu. U 2020. godini anketu je ispunilo 84% zaposlenika, a ukupna ocjena na razini Valamar Riviere je 4,00, što je 2,8 % više u odnosu na 2019. Kategorije: „organizacija posla“, „vodstvo“, „radno okruženje“ i „timski odnosi“, te programi „Balans život rad“ i „Pauza i Restart“ ocijenjene su ocjenom višom od 4,00. (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.4.2. Utjecaj Valamar Riviere na društvene sustave u okviru potkategorije ljudska prava

Pitanja ljudskih prava obuhvaćaju jednakost, odnosno nediskriminaciju, slobodu udruživanja, kolektivno pregovaranje, obuku zaposlenika o ljudskim pravima, pravima lokalnog stanovništva, dječji rad, prisilni i obvezni rad, odabir dobavljača u kontekstu uvažavanja ljudskih prava kao i mehanizme rješavanja sporova vezanih za ovu temu (Rogošić, Bekavac, 2015).

Valamar Riviera je sve stavke temeljnih ljudskih prava i njihove zaštite uvrstio u svoj Etički kodeks i u Kolektivne ugovore koje je zaključila sa sindikatima. Osim toga, prva je kompanija u RH koja je potpisala Povelju o raznolikosti, a potom sukladno s potpisanim od 2019. uvrstila ovu temu i među edukacije koje se održavaju svake godine (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.4.3. Razvoj turističkih destinacija i odgovornost prema zajednici

Pokazatelji organizacijske odgovornosti, kojima se utvrđuje uključenost lokalne zajednice (poput razvojnih programa lokalne zajednice), antikorupcijske mjere, razvoj javnih politika te razina pridržavanja propisa, ali i procjena dobavljača obzirom na društveni utjecaj, pripadaju potkategoriji koja se odnosi na utjecaje koje organizacija ima na društvo i lokalne zajednice (Rogošić, Bekavac, 2015).

Valamar Riviera je tijekom godina mnogo uložila u turističke destinacije u kojima posluje. Ne djeluju samo infrastrukturno, već i društveno. U 2020. godini su osigurali smještaj za medicinsko osoblje Opće bolnice Dubrovnik, uputili donacije u hrani i potrepštinama potrebitima u suradnji s Crvenim križem i Caritasom, pomogli s nabavkom vizira za nastavnike u školama te organizirali humanitarnu akciju “Veliko srce Valamara”, u koju su se uključili i gosti Valamarovih objekata. Odmah nakon potresa na području Petrinje i Siska, Valamar je osigurao i pomoć obiteljima s potresom pogođenih područja te ponudio smještaj u Valamarovim objektima u Istri i na Kvarneru za veliki broj osoba. Valamar se ujedno uključio i u inicijativu Hrvatske udruge turizma (HUT) i Ministarstva turizma i sporta (MINTS) te Kamping udruženja Hrvatske, stavljajući na raspolaganje mobilne kućice za pomoć potrebitima na terenu.

4.4.4. Odgovornost za proizvod

Odgovornost za proizvod je jedna od potkategorija dimenzije društva. Ta potkategorija se odnosi na dobra i usluge koje se izravno tiču dionika (posebice kupaca). Indikatori iz ove skupine služe za utvrđivanje postotka proizvoda i usluga s pozitivnim utjecajem na zdravlje i sigurnost, apsolutnog broja slučajeva nepridržavanja propisa glede utjecaja proizvoda i usluga, označavanje proizvoda i usluga (uključujući i mjerenje zadovoljstva kupaca informacijama o proizvodu/usluzi i proizvođaču/pružatelju usluge) (Rogošić, Bekavac, 2015).

U 2020. godini, Valamar Riviera je uvela jedinstven program „V Health & Safety“ kojim su obuhvaćeni zdravstveni, sigurnosni i ekološki standardi te unaprijeđeni protokoli čišćenja. Tri ključna područja tog programa:

- „V Health & Safety Clean Space“,
- „V Health & Safety Food“, i
- „V Health & Safety Management“.

Područje „V Health & Safety Clean Space“ je usklađen sa svim preporukama svjetskih zdravstvenih organizacija WHO i ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control), a protokoli čišćenja verificirani su certificiranim sustavom kvalitete ISO 9001. Standard „V Health & Safety Food“ kontrolira sve procese vezane uz hranu i piće: od proizvodnje i dostave do pripreme i posluživanja. Tim je protokolima dodijeljen HACCP certifikat. Područje „V Health & Safety Management“ odnosi se na upravljanje sigurnošću gostiju za vrijeme boravka u objektima (2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.).

4.5. Usklađenost izvješća poduzeća Valamar Riviera sa GRI pokazateljima

U nastavku rada prikazana je tablica u kojoj su definirani GRI pokazatelji, te je analizirana usklađenost Valamar Riviere s istima. Također, u tablici je navedena stranica u izvještaju gdje su spomenuti navedeni pokazatelji.

Kod	Definicija pokazatelja	Usklađenost sa izvještajem – DA / NE / DJELOMIČNO	Stranica u izvještaju na kojoj se nalazi
POKAZATELJI EKONOMSKOG UČINKA			
EC1	Izravno stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost, uključujući prihode, troškove poslovanja, naknade zaposlenicima, donacije i druga ulaganja u zajednicu, zadržanu dobit i isplate davateljima kapitala i davanja državi	DA	28.
EC2	Financijske posljedice te drugi rizici i prilike za djelatnost organizacije vezane uz klimatske promjene	DA	66. – 83.
EC3	Obveze organizacije koje se odnose na definirani mirovinski plan	NE	Nije spomenuto
EC4	Značajna financijska pomoć primljena od Vlade	DA	82.
EC5	Raspon omjera standardne početne plaće u usporedbi s lokalnom minimalnom plaćom u značajnim mjestima poslovanja	DA	52.
EC6	Postupci za zapošljavanje domaće radne snage i udio domaćeg stanovništva u redovima višeg menadžmenta u mjestima značajnih poslovnih djelatnosti	NE	Nije spomenuto
EC7	Razvoj i utjecaj infrastrukturnih ulaganja i usluga pruženih ponajprije radi stvaranja koristi putem komercijalnog, nenovčanog ili pro bono angažmana	DJELOMIČNO	27. i 28.
EC8	Razumijevanje i opis značajnih neizravnih ekonomskih utjecaja, uključujući opseg utjecaja	DA	84.-87.
EC9	Politika, praksa i udio potrošnje na proizvode i usluge domaćih dobavljača u značajnim mjestima poslovanja	DA	26. i 88.

POKAZATELJI UČINKA NA OKOLIŠ			
EN1	Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu.	NE	Nije spomenuto
EN2	Postotak upotrijebljenog materijala koji je reciklirani ulazni materijal.	NE	Nije spomenuto
EN3	Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije.	DA	62. i 63.
EN4	Neizravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije.	DA	62. i 63.
EN5	Energetski intenzitet	DA	62. i 63.
EN6	Smanjenje potrošnje energije	DA	62. i 63.
EN7	Smanjenje energetske zahtjeva proizvoda i usluga	DA	63.
EN8	Ukupno crpljenje vode po izvoru.	DA	65.
EN9	Izvori vode znatno pogođeni crpljenjem vode	DA	65.
EN10	Postotak i ukupni obujam reciklirane i ponovno upotrijebljene vode.	DA	65.
EN11	Lokacija i veličina zemljišta u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim područjima ili u njihovoj neposrednoj blizini te na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja.	NE	Nije spomenuto
EN12	Opis znatnih utjecaja djelatnosti, proizvoda i usluga na biološku raznolikost na zaštićenim područjima ili područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti koje se nalaze izvan zaštićenih područja.	NE	Nije spomenuto
EN13	Zaštićena ili obnovljena staništa	NE	Nije spomenuto
EN14	Broj vrsta uvrštenih na Crveni popis IUCNa i nacionalni popis ugroženih vrsta sa staništima na područjima pogođenima poslovnim djelatnostima, prema razini opasnosti od istrebljenja	NE	Nije spomenuto
EN15	Izravne emisije stakleničkih plinova prema težini (Područje 1)	DA	61.
EN16	Neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini (Područje 2)	DA	61.
EN17	Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini.	NE	Nije spomenuto
EN18	Intenzitet emisija stakleničkih plinova	DA	61.
EN19	Smanjenje emisija stakleničkih plinova	DA	61.
EN20	Emisije tvari koje uništavaju ozon prema	NE	Nije

	težini.		spomenuto
EN21	NO _x , SO _x i druge značajne emisije u zrak prema vrsti i težini.	NE	Nije spomenuto
EN22	Ukupno ispuštanje vode prema kakvoći i odredištu.	DA	65.
EN23	Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	DA	65.
EN24	Ukupan broj i obujam znatnih izlivanja.	DA	65.
EN25	Težina prevezenog, uvezenog, izvezenog ili obrađenog otpada koji se smatra opasnim prema uvjetima Baselske konvencije, Dodatak I, II, III i VIII, te postotak prevezenog otpada otpremljenog u inozemstvo	DA	65.
EN26	Identitet, veličina, zaštićeni status i vrijednost s obzirom na biološku raznolikost voda i povezanih staništa koja su u znatnoj mjeri pogođena ispuštanjem i istjecanjem vode organizacije koja izvještava	NE	Nije spomenuto
EN27	Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga, te opseg ublažavanja utjecaja.	DA	62.
EN28	Postotak preuzetih prodanih proizvoda i njihovih ambalažnih materijala, prema kategoriji.	NE	Nije spomenuto
EN29	Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša.	NE	Nije spomenuto
EN30	Značajni utjecaj na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage	NE	Nije spomenuto
EN31	Ukupni izdaci i ulaganja u zaštitu okoliša prema vrsti	DJELOMIČNO	61.
EN32	Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš	DJELOMIČNO	64.
EN33	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	NE	Nije spomenuto
EN34	Broj sporova u vezi s utjecajem na okoliš koji su pokrenuti, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	NE	Nije spomenuto
POKAZATELJI UČINKA RADNIH ODNOSA I DOSTOJNOG RADA			
LA1	Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, vrsti ugovora o zapošljavanju i regiji, te	DA	53.

	ukupan broj i stopa fluktuacije zaposlenika prema dobnoj skupini, spolu i regiji.		
LA2	Povlastice osigurane zaposlenicima koji rade puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenim privremeno ili nepuno radno vrijeme prema značajnim mjestima poslovanja	DA	52. i 53.
LA3	Povratak na posao i stope zadržavanja po povratku s roditeljskog dopusta prema spolu	NE	Nije spomenuto
LA4	Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima.	DA	54.
LA5	Postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koja se sastoje od predstavnika uprave i radnika i koja pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu	NE	Nije spomenuto
LA6	Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji.	NE	Nije spomenuto
LA7	Radnici s visokom učestalosti ili velikim rizikom od bolesti povezanih s njihovim zanimanjem	NE	Nije spomenuto
LA8	Zdravstvena i sigurnosna pitanja obuhvaćena formalnim sporazumima sa sindikatima	DA	50.
LA9	Prosječan godišnji broj sati obuke po zaposleniku prema kategoriji zaposlenika.	DA	55.
LA10	Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka	DA	55.
LA11	Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja	DA	54.
LA12	Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama prema spolu, dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti	DJELOMIČNO	52. i 53.
LA13	Omjer osnovne plaće muškaraca i žena prema kategoriji zaposlenika.	DA	52.
LA14	Postotak novih dobavljača koji su provjereni putem kriterija radnih odnosa	NE	Nije spomenuto

LA15	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na radne odnose i poduzete mjere	NE	Nije spomenuto
LA16	Broj sporova u vezi s radnim odnosima koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	NE	Nije spomenuto

Tablica 1.: Usklađenost izvješća poduzeća Valamar Riviera s GRI smjericama.

Iz Tablice 1. uočljivo je da su navedena i definirana sveukupno 59 GRI pokazatelja od kojih kompanija nije obratila pozornost na njih 24, dok je na 4 GRI pokazatelja obratila samo djelomičnu pozornost. Većina pokazatelja od ovih 24 neobrađenih se odnose na odnose s dobavljačima i na sudske sporove, te na biološku raznolikost. Uspješno su obradili 35 pokazatelja, što daje postotak od 60%.

5. ZAKLJUČAK

Društveno odgovorno poslovanje jedan je od novijih trendova koji predstavlja konkurentnu prednost tj. postaje sve važniji kriterij kod potrošača. Upravo je ta činjenica navela mnoge korporacije da ga uvrste i u vlastite poslovne planove. Radi se o konceptu upravljanja profitnim organizacijama koji, osim ostvarivanja ciljeva poduzeća, u obzir uzima i interese šire društvene zajednice. Aktivnosti društveno odgovornog poslovanja mogu se objediniti u okviru GRI-a (engl. *Global Reporting Initiative*), kojeg u zadnje vrijeme sve češće primjenjuju i hrvatski poduzetnici.

Iako u Hrvatskoj, zbog specifičnih povijesnih i ekonomskih prilika, društveno odgovorno poslovanje još uvijek nije prioritet i njegovo je uvođenje u zaostatku u usporedbi s nekim zapadnim, razvijenim zemljama, od nedavno ono postaje prepoznato kao sve poželjniji trend kod potrošača, a samim time i kod korporacija.

Kao jedan od pozitivnih primjera društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj u ovom je radu predstavljena Valamar Riviera, koja od 2015. godine u svoje poslovanje redovno inkorporira i važne značajke društveno odgovornog poslovanja. Primjer Valamara pokazuje da bez zajedničkog djelovanja svih uključenih sudionika nema društveno odgovornog poslovanja. Osim vlastitog ekonomskog profita, ova korporacija brine o okolišu, lokalnim zajednicama i zaposlenicima i to provođenjem niza programa, projekata, edukacija, nagrada i beneficija o čemu i izvještava na godišnjoj razini.

6. SAŽETAK

Svrha ovog rada bila je pojasniti pojam i važnost društveno odgovornog poslovanja, kao i GRI smjernice u sve izazovnijim vremenima uzrokovanim klimatskim promjenama, političkim nesigurnostima i pandemijom.

Iako izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju nije obavezno, ni u potpunosti zakonski regulirano, zbog viših očekivanja društva sve ge više poduzeća uvodi u svoju poslovnu praksu te mijenja standarde poslovanja u koje uključuju brigu o društvenim i ekonomskim potrebama svih dionika, kao i za okoliš.

Cilj ovog rada bio je utvrditi usklađenost Izvještaja o održivosti poduzeća Valamar Riviera s GRI smjernicama. Iako je turizam kao djelatnost bio najviše pogođen pandemijom COVID-19 prošle godine, što je rezultiralo 69% manjim prihodima u 2020. godini, Valamar Riviera je uspjela sačuvati zaposlenost i stabilnost poslovanja, te izdvojiti 23 milijuna kuna u projekte društveno odgovornog poslovanja. Osvojenom glavnom nagradom Indeksa DOP-a i mnogim drugim nagradama i certifikatima, kako za kvalitetu usluge i destinacije, tako i za održivost poslovanja i odgovornosti prema okolišu, služe kao primjer ostalim poduzećima u Republici Hrvatskoj, a pogotovo onima koji se bave turističkom djelatnošću.

Ključne riječi: Global Reporting Initiative, društveno odgovorno poslovanje, Izvještaj o održivosti.

SUMMARY

The purpose of this paper was to clarify the concept and importance of corporate social responsibility, as well as GRI guidelines in increasingly challenging times caused by climate changes, political insecurity and pandemic.

Although reporting on corporate social responsibility is not mandatory or fully regulated by law, due to the company's growing expectations, more and more companies are introducing it into their business practice and changing business standards that now take into account the social and economic needs of all stakeholders and the environment.

The aim of this paper was to determine the extent to which the Valamar Riviera Sustainability Report is in line with the GRI guidelines. Although tourism as an activity was most affected by the COVID-19 pandemic last year, which resulted in 69% lower revenues in 2020, Valamar Riviera managed to preserve employment and business stability, and allocated HRK 23 million in socially responsible business projects. With the main award of the CSR Index and many other awards and certificates for the quality of service and destination and for sustainability of business and environmental responsibility, they serve as an example to other companies in the Croatia, especially those engaged in tourism.

Keywords: Global Reporting Initiative, corporate social responsibility, Sustainability Report.

7. LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bačun, D., Matešić, M., Omazić, M.A. (2012): Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, str. 61-63.
2. Kundid A., Rogošić A. (2012): Izvještavanje o društvenoj odgovornosti banaka u Hrvatskoj, Praktični menadžment, Vol. III, br.5, str. 15-20.
3. LeJeune, M. (2004): 'Communicating corporate responsibility', 'Public relations in practice' (ed. A. Gregory), London, Kogan Page: str. 158-172.
4. Lund-Durlacher, Dagmar (2015): Corporate Social Responsibility and Tourism. In: *Education for Sustainability in Tourism - A Handbook of Processes, Resources, and Strategies*. Moscardo, P. & Benckendorff, G. (Urednici). Berlin: Springer, str. 59 – 73.
5. Lund-Durlacher, D. (2010). Hospitality Industry. In *Encyclopedia of Sustainability: The Business of Sustainability*, Great Barrington, Vol. 2, str. 273–275.
6. Matešić, M., Pavlović, D., Bartoluci, D. (2015): Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb.
7. Omazić, A.M. (2007) Društvena odgovornost i strategije hrvatskih poduzeća, Doktorska disertacija, Zagreb, Ekonomski fakultet
8. Payne, S.L, Carlton, J.M. (2002): 'Towards a managerial practice of stakeholder engagement: developing multi-stakeholder learning dialogues', *Unfolding Stakeholder Thinking* 1, str. 121-137.
9. Petričević, T.: Priručnik za brzi početak: Društveno odgovorno poslovanje i društveno poduzetnički pothvati u turizmu, British Council Hrvatska, Zagreb, str. 17-21.
10. Rogošić, A.: Quality costing and usali – acoounting instruments in the hotel management, str. 15000-15012.
11. Rogošić, A., Bekavac, J. (2015.): Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjericama, Praktični menadžment, Zagreb, Vol VI, br. 1, str. 84-90.

12. Saiia, D.H. (2001), 'Philanthropy and corporate citizenship: strategic philanthropy is good corporate citizenship', *The Journal of Corporate Citizenship*, str. 2, 57-74.
13. Tafra-Vlahović, M. (2009): *Konceptualni okvir društveno odgovornog poslovanja*, Medianali, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik.
14. Valamar Riviera d.d. (2021): 2020. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.
15. Vrdoljak Raguž, I. i Hazdovac, K. (2014.): *Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa*, *Oeconomica Jadertina*, Dubronik, broj 1, str. 40-47.
16. Z. Lacković Vincek, S. Dvorski, E. Novak (2017): *Usporedba društveno odgovornog poslovanja u proizvodnim i uslužnim poduzećima Republike Hrvatske*; *268 Ekonomski pregled* (3), str. 267-296 .
17. Žaja, J. (2020): *Turizam u brojkama 2019*, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb

Internetski izvori:

1. Global Reporting Initiative: web stranica GRI – about us, raspoloživo na: (<https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/> ; pristup 30.04.2021.)
2. HRPSOR: Dobitnici nagrada Indeks DOP-a 2020., raspoloživo na: (<https://www.hrpsor.hr/indeks-dop-a/>; pristup 30.04.2021.)
3. Institut za društveno odgovorno izvještavanje: smjernice za globalno izvještavanje, raspoloživo na (<http://www.idop.hr/hr/izvjestavanje/izvjestavanje/gri-izvjestavanje/gri-smjernice/> ; pristup 20.04.2021.)
4. International Monetary Fond, raspoloživo na (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19>; pristup 31.08.2021.)
5. Valamar Riviera d.d.: web stranica Valamar Riviere - o nama, raspoloživo na: (<https://valamar-riviera.com/hr/o-nama/> ; pristup 23.4.2021.)

8. POPIS SLIKA

Slika 1: Kategorije i aspekti smjernica G4 za izvještavanje o održivosti.....	9
Slika 2: BDP i prihod od turizma u 2019. godini.....	15
Slika 3: Ekonomski doprinos Valamar Riviere u 2020. godini.....	22
Slika 4: Izravno stvorena ekonomska vrijednost u 2019. godini.....	23
Slika 5: Izravno stvorena ekonomska vrijednost u 2020. godini.....	23
Slika 6: Identificirani rizici Valamar Riviere.....	25
Slika 7.: Rast prosječne bruto 1 plaće u 2020. u odnosu na 2014. godinu.....	28
Slika 8: Udio domicilnih zaposlenika.....	29
Slika 9: Udio broja menadžera u ukupnom broju zaposlenika u 2020. godini.....	29
Slika 10: prikaz glavne stranice Valfresco direkta.....	31
Slika 11: Udio hrane i pića domaće proizvodnje i lokalnih proizvoda u 2020.....	32
Slika 12: usporedba emisija stakleničkih plinova u Valamar Rivieri	34
Slika 13: Usporedba potrošnje energenata 2016. – 2020.	35
Slika 14: recikliranje vode u 2020. godini.....	36
Slika 15: Ukupna težina opasnog, neopasnog, komunalnog i miješanog otpada.....	37

9. POPIS TABLICA

Tablica 1: Usklađenost izvješća poduzeća Valamar Riviera s GRI smjericama.....	42
--	----